

ЦЕНТЪР ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДКРЕПА гр. БУРГАС

гр. Бургас 8001, бул. "Сан Стефано" № 62А, ПК 512,

Тел: 056/549 682, 546 102; e-mail: 200253@edu.mon.bg; info-200253@edu.mon.bg

Утвърдил:

Директор:

Валя Мангарева

МЕХАНИЗЪМ

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА

В ЦЕНТЪР ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДКРЕПА-БУРГАС

Разработен, съгласно Заповед № РД09-611/18.05.2012 г. на Министъра на образованието, младежта и науката и актуализиран, съгласно Заповед № РД 09- 5906/ 28.12.2017г. на Министъра на образованието и науката. Приет на Общо събрание с Протокол № 6 от 14.09.2023 година. Утвърден със Заповед № РД-05-33/15.09.2023 -г. на Директора на Център за специална образователна подкрепа-Бургас

I. Дефиниция

Насилието между учениците в центъра обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на тези, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз” (“bullying”).

Тормозът е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към един и същ ученик от страна на един ученик или група.

Проявите на тормоз в центъра най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

- **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;
- **Вербален тормоз** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
- **Психичен тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
- **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране.
- **Виртуален тормоз** - обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

II. МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В Център за специална образователна подкрепа-Бургас

1. Осъзнаване и оценка на проблема.

- 1.1. Оценката на тормоза в центъра се организира от ръководството на ЦСОП-Бургас със съдействието на Координационен съвет в центъра /КС/ за справяне с насилието в началото на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва.
- 1.2. Провежда се чрез анкета, която попълват родителите през месец октомври.
- 1.3. Резултатите се обработват в десетдневен срок от КС за справяне с насилието.

- 1.4. След обобщаване на резултатите от изследването, психолога запознава педагогическия персонал на центъра с оценката на проблема на Педагогически съвет, а непедagogическия персонал – на Общо събрание.
- 1.5. На базата на извършената оценка се изготвя план за противодействие на училищния тормоз от КС за справяне с насилието, който се актуализира всяка година до края на месец октомври.

2. Дейности за предотвратяване на училищния тормоз.

Дейности на ниво клас/класна стая

- 2.1. С цел създаване на пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие като емпатия, толерантност и уважение към различията :
 - в часа на класа/групата всеки учител на група използва формите на групова работа, дискусия, решаване на казус, споделяне на опит за разясняване на проблема за същността и видовете тормоз между учениците;
 - учителите по БЕЛ, история и география планират теми от учебното съдържание за работа и анализ по проблема насилие, ценностите, социалните роли, функциониране на институциите;
- 2.2. Учителите на групата провеждат перманентни разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чувства унижен или заплашен.
- 2.3. Всяка група заедно с учителя на групата изработва общи правила на поведение в училище.
- 2.4. Учителя на групата, заедно с учениците изработва процедура, описваща мерките в случай на нарушаване на правилата.

Дейности на ниво център

- 2.5. Със заповед № РД- г. на директора на ЦСОП-Бургас е създаден Координационен съвет /КС/ за справяне с насилието, който да планира, проследява и координира усилията за справяне с тормоза в центъра и осъществява реакция в случай на дете в риск.

Състав на КС:

Председател: Кристина Димова- учител

Членове:

Юлиян Казепов – старши учител;

Ивелина Иванова – учител;

Ваня Христова – учител ЦДО

Добромира Иванова Кралева- Станева-психолог;

Мария Иванова – родител;

Ирина Бурова-родител.

- 2.6. КС за справяне с насилието, съгласувано с учителя на групата договаря единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в ЦСОП-Бургас.
- 2.7. КС за справяне с насилието, съгласувано с учителя на групата обобщава всички предложения за правила на поведение и ценности, направени от класовете и формулира ценности и правила, които стават част от политиката на центъра.
- 2.8. Комисията за актуализиране на Правилника за дейността на центъра /ПДЦ/, разработва предложения за промени в ПДЦ, произтичащи от настоящия механизъм, предлага ги за обсъждане и приемане на ПС.
- 2.9. Учителите в центъра предлагат на ръководството мерки и изработват процедура за усъвършенстване на системата на дежурство с оглед на това да бъдат обхванати местата в , където при етапа на оценка е установено, че се извършва тормоз.
- 2.10. КС за справяне с насилието организира и провежда подкрепящо обучение на учителите на групите на тема при необходимост (новопостъпили колеги): „Какво представлява тормозът, разпознаваме ли го, какво можем и искаме да направим и как да го направим”.
- 2.11. Председателят на комисията за квалификация, съгласувано с директора планира обучения за повишаване на квалификацията на учителите в областта за справяне с тормоза в центъра.

Дейности на ниво общност

- 2.12. Учителите на групите съдействат на КС за издирване на родители от областта на помагащите професии, като психолози, социални работници, лекари, журналисти, спортисти, музиканти, драматурзи, художници и др., които да бъдат включени в различни инициативи в центъра.
- 2.13. КС за справяне с насилието, съгласувано с директора на ЦСОП-Бургас осигурява реални партньорства с външни за центъра организации, служби и специалисти:
- Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето” –056/53-05-46
 - Общинска комисия за БППМН – 056/ 84-57-63 –Десислава Василева
 - МВР – Детска педагогическа стая – Веселина Тодорова – 056/856854
 - Национална телефонна линия за деца – 116 111
 - Сайт на линията 116 111 - www.116111.bg

Дейности на ниво семейство

- 2.14. Провеждане на тематични родителски срещи с цел запознаване на родителите с цялостната политика и механизма за противодействие на тормоза и насилието в Центъра
- 2.15. Идентифициране на родители, които желаят да бъдат посредници и партньори в работата по превенция и интервенция на училищния тормоз и насилието в институцията

3. Класифициране на действията предприемани при различните форми на насилие и тормоз

3.1. На ниво – НАРУШАВАНЕ НА ПРАВИЛАТА

- Действия предприемани от класен ръководител/ ръководител група-
 - Регистриране в Дневника със случаи
 - Прекратяване на ситуацията и успокояване/ интервенция към всички участници/.
 - Информираност относно случая.
 - Консултация с Координационният екип за мерките, които са подходящи за случая.
 - Проследяване на случая.
 - Информирание на родител/ настойник
- Действия предприемани от Координационен съвет-
 - Проучване на ситуацията
 - Предложение и обсъждане на мерките за противодействие, заложи в Механизма.
 - Проследяване на развитието на случая и изпълнение на мерки и действия.

3.2. На ниво- ПОВТАРЯНЕ НА ЕДНИ И СЪЩИ НАРУШЕНИЯ НА ПРАВИЛА ИЛИ НАСИЛИЕ С ПО- СЕРИОЗНИ ПОСЛЕДИЦИ- ТОРМОЗ

- Действия предприемани от класен ръководител/ ръководител група-
 - Изискване на съдействие от психолог/ педагогически съветник, председател на Координационният съвет, Директор
 - Изискване на задължително присъствие на родител/ настойник на ученика проявил постъпката и потърпевшият ученик
- Действия предприемани от Координационен екип
 - Регистриране в Дневника със случаи
 - По преценка се подава сигнал в ОДЗ и/или полиция
 - Координационният съвет прави оценка/ анализ на риска и може да даде становище за инициране на работа по случая
 - Проследяване изпълнението на предприетите мерки и действия

3.3. На ниво- СИСТЕМНА ЗЛОУПОТРЕБА, КАКТО И СИТУАЦИИ, В КОИТО СЪЩЕСТВУВА ОПАСНОСТ ЗА ЖИВОТА, ЗДРАВЕТО НА КОЙТО И ДА Е ОТ УЧАСТНИЦИТЕ В СИТУАЦИЯТА

- Регистриране в Дневника със случаи
- Предприемане на съответните мерки- интензивна работа включваща всички участници
- Оценка на ситуацията и потребностите и план за действие
- Инициране на мерки в съответствие със Закона за закрила на детето, Закона за предучилищното и училищното образование, Наредбата на приобщаващото образование,
- Незабавно уведомяване на ОДЗ и/или органите на полицията.

- Действията на ниво институция се предприемат от директора заедно с координационния съвет със задължителното участие на родител/настойник и компетентните власти, организации и услуги

III. ВЪВЕЖДАНЕ НА ЗАЩИТНА МРЕЖА . ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН ТОРМОЗ В Център за специална образователна подкрепа-Бургас

Процедури при установени случаи на училищен тормоз

<i>Ниво на тормоз</i>	<i>Отговор на центъра</i>
Ниско нарушаване на правилата	Прекратяване – изтъкване на нарушеното правило – налагане на съответните мерки за работа.
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	Протокол за тормоз – възстановяване на щетата, преценява се дали е необходимо да се разговаря с родителите.
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	Насочване към местната комисия за БППМН и полицията, ОЗД и община по силата на координационния механизъм; Протокол за тормоз – среща с родителите – възстановяване на щетата – включване на учениците в допълнителни програми.

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладяни от *учителите*, а някои от *самите деца*. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Ако се касае просто за приятелска игра/ децата се закачат, бутат, блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение то най-вероятно става въпрос за игра/- *учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.*

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз /ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е във постоянно доминираща позиция / *е необходимо да се предприемат следните действия.*

1. Прекратяване на ситуация на тормоз

Задължение на всеки учител/терапевт/служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

- В случай на физически тормоз учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;
- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията / това ще се случи на по-късен етап/;

- Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение;
- В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, това може да урони неговото достойнство.
- Ключово при интервенцията на учител/служител е приемането на разбирането, че детето, обект на тормоз, не се нуждае от състрадание, а детето, извършило тормоз, не се нуждае от наказание, особено което го унижава, а от състрадание, за да може да развие това чувство към другите.

2. Реакции спрямо ученика, упражнил тормоз

2.1. Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата. Той се прилага от учителя на групата или психолога.

- Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания, че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които цялото училище се придържа а не да бъде наказан;
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителя на групата разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшият от тормоза ученик;
- Учителят на групата изслушва ученика, упражнил тормоза в отсъствието на потърпевшия ученик;
- След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, учителя на групата за определен период от време проследява поведението на учениците и дава обратна връзка;
- Учителят на паралелката/групата може да потърси съдействие и от другите учители и от психолога на ЦСОП - Бургас, които също могат да подпомогнат работата на учителя като наблюдават ученика във взаимоотношенията му с другите ученици и дадат насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.
- При необходимост учителя на групата може да насочи детето насилник и неговото семейство към услуги в общността като центрове за превенции и консултативни кабинети към местните БППМН.

2.2. При повтаряне на едни и същи нарушения на правилата се прилага подходът за възстановяване на щетата, уведомяване на учителя на паралелката, КС, Директор на ЦСОП-Бургас като се съставя протокол за тормоз.

- Учителят на паралелката уведомява родителите/настойниците за случилото се, както и за предприетите от центъра действия за разрешаване на ситуацията;
- Разговорът се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другия ученик от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

- Учителят насочва родителите за консултация с психолога.

2.3. При много сериозно ниво на тормоз – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на ученика-жертва, така и на ученика-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане – Отдел за защита на детето, Държавната агенция за закрила на детето или РУ на МВР.

- Учителят или служителят, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от психолога или други лица, намиращи се в района на инцидента;
- След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора на центъра и регистрира ситуацията на насилие в единния регистър на центъра/книга за регистриране на ситуации на тормоз в центъра/;
- Директорът свиква КС за справяне с тормоза и уведомява отдела за „Закрила на детето” по местоживееене, местната комисия за БППМН, РИО и полицията;
- КС за справяне с тормоза обсъжда ситуацията на свое работно заседание и съставя протокол за тормоз, уведомява учителя на групата и родителите/настойниците на учениците като ги насочва към местната комисия за БППМН и полицията, ОЗД и общината по силата на координационния механизъм.

3. Реакции спрямо ученика, който е обект на тормоз

Работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Учителят на паралелката говори с ученика, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;
- Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството му пред неговите съученици;
- Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се. При този разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се почувства сигурно;
- Никога не трябва да се предлага среща между дете, жертва на насилие и неговия мъчител с цел да се помирят и да се разберат;
- Учителят на паралелката/групата наблюдава ученика в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него;
- Ученикът трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е важно, ако насилието се повтори.

4. Реакции спрямо наблюдателите

- Учителят на паралелката/групата изтъква тези, които са се намесили в защита ценностите на училището. От останалите очаква да направят същото, ако се случи в бъдещето;
- Учителят на паралелката/групата насърчава учениците за грижа спрямо учениците, станали обект на тормоз;
- Учителят на паралелката/групата или психолога работят с наблюдателите не само на ниво превенция, а и след ситуация на тормоз.

IV. СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз

- Създава се единен регистър за описване на ситуации на тормоз в центъра;
- Всяка ситуация на тормоз се описва в регистъра от учителя/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция;
- Регистърът съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила/ дата/, кои са участниците от кой клас и какви мерки са били предприети;
- Регистърът се съхранява кабинета на директора;
- Учителите на групата следят вписаните в регистъра случаи и предприемат необходимите мерки за взаимодействие с учителите, родителите и педагогическия съветник.

2. Включване на родителите

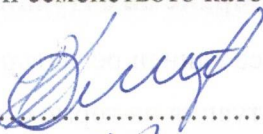
- Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от центъра действия за разрешаване на ситуацията;
- В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на другата страна;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
- Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- Учителят може да насочи родителите за консултация с педагогическия съветник или психолог.

3. Насочване към други служби

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето” по местоживеене.

Като първа стъпка се уведомява директора на центъра, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето” по местоживеене и отдела за „Закрила на детето”, на чиято територия е центъра, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето” към Дирекциите „Социално подпомагане”. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

Председател: Кристина Димова- учител.....

Членове:

Юлиан Казепов – старши учител.....

Ивелина Иванова – учител.....

Добромира Иванова Кралева- Станева-психолог.....

Ваня Христова – учител ЦДО.....

Мария Иванова – родител.....

Ирина Бурова – родител.....

ЦЕНТЪР ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДКРЕПА гр. БУРГАС

гр. Бургас 8001, бул. "Сан Стефано" № 62А, ПК 512,

Тел: 056/549 682, 546 102; e-mail: 200253@edu.mon.bg; info-200253@edu.mon.bg

УТВЪРДИЛ:.....

Валя Мангарева

Директор

Приложение №1

ПРОЦЕДУРИ ЗА ДЕЙСТВИЕ И ДОКЛАДВАНЕ ПРИ ДЕТЕ, ЖЕРТВА НА НАСИЛИЕ ИЛИ В РИСК ОТ НАСИЛИЕ И ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПРИ КРИЗИСНА СИТУАЦИЯ

Във връзка с:

Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертва на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна ситуация.

и

Механизма за противодействие на тормоза в Център за специална образователна подкрепа-Бургас.

При случай на дете в риск- Директорът на Център за специална образователна подкрепа-Бургас следва и изпълнява процедурите разписани в Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертва на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна ситуация.

ПРОЦЕДУРА

1. Когато в процеса на работа с дете, учител, учител в ЦДО, логопед, психолог, педагогически съветник, арт-терапевт, рехабилитатор, член на педагогическия и

непедагогическия персонал открие индикация за насилие или риск от насилие уведомява: учителя на паралелката, дежурен учител и директор.

Директорът а в негово отсъствие дежурния учител, психолога или педагогическия съветник уведомява устно, след което и писмено ОЗД, ДСП, ДАЗД, МВР , родителя/настойника на детето за случай на дете в риск.

Комисията в ЦСОП-Бургас по изпълнение на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случай на деца, жертва на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна ситуация се събира и обсъжда случая на дете в риск. Заседанието на комисията се протоколира и протоколът се предава на директора на центъра.

2. Директорът или посочен от него педагогически специалист, присъства на срещата на мултидисциплинарния екип, иницирана от социалния работник, работещ по случая. По преценка на директора на срещата може да присъства учителя на групата, учител или психолог –пряко работещи с детето.

3. Директорът запознава педагогическите специалисти в центъра с решенията на мултидисциплинарния екип и с конкретно разписаните задачи за изпълнение по случая. Директорът определя специалистите ,които ще изпълняват разписаните задачи и следи за изпълнението им.